

Тема 2 ФОРМА ДЕРЖАВИ

План

1. Поняття та структура форми держави.
2. Форма державного правління.
3. Форма державного устрою.
4. Форма державного режиму.

Поняття та структура форми держави

Кожна держава характеризується певною формою, тобто зовні-шнім вираженням процесу організації та здійснення державної влади. Форма держави є складним соціальним явищем, що дає можливість визначити характер існування і напрямки розвитку держави, властивості її устрою, правління та режиму.

Форма держави визначається національним складом населення, територіальними розмірами країни, історичними і культурними традиціями народу та іншими факторами.

Форма держави не є раз і назавжди встановленою, вона постійно змінюється і розвивається. Також постійно змінюється і уявлення про неї. У юридичній літературі не існує єдиного підходу щодо визначення поняття та змісту форми держави. Згідно з одними, зміст форми держави зводиться лише до характеристики форми правління. Інші під формою держави розуміють тільки сукупність форми правління та територіальної організації влади без урахування державного режиму, оскільки він характеризує не стільки форму, скільки суть держави.

Отже, форма держави є складним соціальним явищем, що дає змогу визначити, як і в яких напрямках існує та розвивається держава. При цьому вирішальне значення на неї здійснює як сутність так і історичний тип держави.

Традиційно під формою держави розуміють порядок (спосіб) організації і здійснення державної влади в країні, взяту в єдності взаємозалежних трьох елементів: форми державного правління, форми державного устрою, форми державного режиму. Таке розуміння форми держави найбільшою мірою дозволяє дослідити ту або іншу державу, виявити її змістовні сторони і сутнісні аспекти.

Слід зазначити, що поняття форми держави як певної структури не означає довільної сукупності її елементів. Воно відображає єдність, взаємозалежність об'єднаних в ній елементів, у результаті чого виникає нова якість, яка не властива жодному з цих окремо взятих елементів.

Форма держави складається з трьох елементів:

1) форма державного правління — це елемент форми держави, який характеризує структурну організацію влади, порядок утво-рення і повноваження вищих органів державної влади, їх взає-мовідносини між собою, з іншими органами держави, з політич-ними партіями і соціальними групами та населенням в цілому. Форма державного правління має такі ознаки:

- характеризує порядок формування, структуру та терміни пов-новажень вищих органів державної влади;
- визначає зміст принципу розподілу влади між вищими органа-ми держави;
- характеризує компетенцію вищих державних органів у процесі здійснення ними владних повноважень та їх взаємодію між со-бою, з іншими центральним і місцевими органами влади, орга-нами місцевого самоврядування, політичними партіями, гро-мадськими організаціями, населенням;

2) форма державного устрою — це елемент форми держави, який характеризує територіальну організацію влади, спосіб (порядок) поділу території держави на певні складові частини та співвід-ношення між ними.

Форма державного устрою має такі ознаки:

- визначає принципи розподілу території держави на складові частини;
- характеризує управлінську діяльність держави та організацію населення на її території ;
- дає можливість реалізації прав і законних інтересів національ-них меншин щодо самовизначення шляхом надання тій тери-торії, де вони проживають, певних пільг на самоврядування;
- характеризує взаємодію між центральними, регіональними та місцевими органами влади;

3) форма державного режиму — це елемент форми держави, який характеризує політичну організацію влади, сукупність способів, прийомів,

методів здійснення державної влади у суспільстві. Форма державного режиму має такі ознаки:

- характеризує можливість участі громадян в реалізації держав-новладних повноважень;
- забезпечує реалізацію прав і свобод людини і громадянина у процесі здійснення органами державної влади своїх повнова-жень;
- характеризує співвідношення правових і організаційних (неправових) способів здійснення владних функцій;
- визначає відношення між владою і населенням;
- характеризує стан законності і правопорядку в державі.

Усі елементи форми держави тісно пов'язаних між собою: будь-яка зміна державного режиму призводить до зміни форми держави і, навпаки, зміна форми державного устрою та правління держави сприяє зміні державного режиму.

У сучасних умовах розвитку Української держави питання щодо форми держави набуває особливого значення. Адже тільки правильне розуміння положень теорії держави і права та їх застосування відпові-дно до конкретних історичних умов і національних традицій сприяти-ме створенню життєздатної форми молодой суверенной держави.